

Stabiel wonen, stabiel leven?

Woongedrag en maatschappelijke problematiek
Antilliaans-Nederlandse risicojongeren

Wegwijzer voor en door gemeenten

Stabiel wonen, stabiel leven?

Woongedrag en maatschappelijke problematiek Antilliaans- Nederlandse risicjongeren

Wegwijzer voor en door gemeenten

Inhoudsopgave

Inleiding	04
1 Een dak boven je hoofd	08
1.1 De situatie van Antilliaans-Nederlandse nieuwkomers	09
1.2 Experimentele stimuleringsregeling opvang en integratie Antilliaanse jongeren	10
1.3 Subdoelgroepen binnen de groep	11
1.3.1 Kansarme jongeren (oud- en nieuwkomers)	11
1.3.2 (ex-)Gedetineerden	15
1.3.3 Jonge alleenstaande moeders	18
1.3.4 Harde kern (criminele) jongeren	22
1.3.5 Studenten	22
2 Handreikingen voor beleidsmakers en professionals	24
2.1 Meer en betere voorlichting	25
2.2 Mobiliteit en de landelijke Verwijsindex Risicjongeren	26
2.3 Aanpakken van de taalproblematiek	27
2.4 Samenwerking met wooncorporaties	28
2.5 Integrale aanpak van de problematiek	28
3 Vervolgstappen & inbedding	30
3.1 Kennisbehoud en behoud van good practices	31
3.2 Meten is weten	31
3.3 Samenwerken in de keten	32
3.4 Controlevragen voor beleidsmakers en uitvoeringsprofessionals	33
 Bronnenlijst	 36

Inleiding

Een ‘dak boven je hoofd’, een eigen adres in de vorm van een woning of kamer wordt in Nederland gezien als een belangrijke basis voor de inrichting van je leven. Een deel van de Antilliaans-Nederlandse jongeren heeft echter bij de start in Nederland een instabiele woonsituatie. In deze wegwijzer zijn kennis en ervaringen op het gebied van huisvesting en de aanverwante problemen onder Antilliaans-Nederlandse risicjongeren gebundeld. Beleidsmakers en uitvoeringsprofessionals krijgen concrete handvatten en tips.

Een groep met een hoge mobiliteit

Kenmerkend voor Antilliaans-Nederlandse migranten is dat ze bij aankomst verblijven bij familie of vrienden en zich niet altijd inschrijven in de gemeentelijke basisadministratie (GBA). Na enige tijd vertrekken zij weer, bijvoorbeeld wegens dreigende kortingen op sociale uitkeringen van het gastgezin. Of ze gaan weg wegens te kleine behuizing, of overbewoning en het daardoor oplopen van allerlei onderlinge conflicten. Gevolg is de hoge mobiliteit onder de doelgroep. Uit onderzoek van het SCP (2009) blijkt dat in de periode 2004-2005 33 procent van de Antilliaans-Nederlandse huishoudens verhuisde (tegenover 16 procent van de autochtonen, 19 procent Turken, 22 procent Marokkanen en 22 procent van de Surinamers).

Huisvestingsproblematiek is onderdeel van multiproblematiek

Het is gebleken dat de huisvestingsproblematiek niet een op zichzelf staand probleem is voor de Antilliaans-Nederlandse risicjongeren. Huisvestingsproblematiek is een onderdeel van de multiproblematiek waar zij mee te kampen hebben. Om de multiproblematiek aan te pakken is samenwerking tussen gemeente, hulpverleningsinstanties en woningcorporatie nodig.

Opstapeling van problemen

Het beleid van de afgelopen jaren binnen de Antillianengemeenten heeft laten zien dat juist deze kwetsbare groep van de Antilliaans-Nederlandse risicojongeren niet goed mee komt in de Nederlandse samenleving. Het betreft dan specifiek de groep jongeren met een laag opleidingsniveau, veelal vertrokken vanuit een achterstandssituatie op de Antillen (vooral Curaçao) en niet voorbereid op hun toekomst in Nederland. De grote overstek naar Nederland wordt gemaakt in de hoop en veronderstelling op een beter leven. In Nederland aangekomen worden deze jongeren geconfronteerd met een instabiele woonsituatie, aanpassingsproblemen aan de Nederlandse cultuur, gebrekkige Nederlandse taalbeheersing en sociale aanpassingsproblemen. Door het ontbreken van de juiste 'social skills' stapelen de problemen zich op.

Verantwoording

Deze wegwijzer is een bundeling van de inbreng van experts en de uitwisseling van praktijkervaringen door professionals van gemeenten, kennisinstituten en uitvoeringsorganisaties. Deze kennis werd uitgewisseld tijdens de themasessie 'Huisvesting onder Antilliaans-Nederlandse risicojongeren' die op 28 september 2010 plaatsvond. De wegwijzer is geschreven door Nicis Institute in opdracht van het ministerie van Binnenlandse Zaken. Met behulp van

deze wegwijzer zult u beter beslagen ten ijs komen bij uw stakeholders en de kwaliteit en effectiviteit van uw beleid kunnen vergroten.

1.

Een dak boven je hoofd

Onvoorbereid en vaak met onrealistische verwachtingen voor een beter leven vertrekken Antilliaans-Nederlandse jongeren naar Nederland. De kennis over de Nederlandse samenleving is onvoldoende en de jongeren zijn niet of onvoldoende voorgelicht over wat immigratie naar Nederland betekent.

1.1 De situatie van Antilliaans-Nederlandse nieuwkomers

Het blijkt dat Antilliaans-Nederlandse jongeren vaak niet van tevoren de benodigde huisvesting hebben geregeld. Mogelijke redenen zijn gewoonte, onmacht en/of gebrek aan inzicht in de situatie. Mogelijk speelt ook de gedachte dat je volgens goede gewoonte altijd bij familie of vrienden terecht kunt. Bij aankomst in Nederland wacht hen een complexe samenleving met een harde, zakelijke en individualistische cultuur die veel verschilt van de sociale cultuur op de Antillen, waar familie en saamhorigheid een belangrijk onderdeel van het sociale klimaat uitmaken.

Redenen voor een moeizame integratie

Er zijn verschillende oorzaken te benoemen voor de moeizame integratie van Antilliaanse-Nederlanders. De slechte sociaal-economische status op Curaçao wordt meegenomen naar de stad in Nederland waar men zich voorlopig

vestigt. De achterstand die men daar heeft opgelopen, wordt en kan ook niet direct worden ingelopen bij aankomst in Nederland.

Uitgangspunt van het huidige kabinet (Rutte I) is dat iedere burger zelf verantwoordelijk is om eventuele achterstanden in te lopen en zijn of haar toekomstperspectief in Nederland te verbeteren. Niettemin lopen gemeenten er tegenaan dat bepaalde groepen Antilliaans-Nederlandse jongeren niet zelfredzaam genoeg zijn om dit te bewerkstelligen.

Samenloop van omstandigheden

Er is specifieke aandacht voor de huisvesting van Antilliaans-Nederlandse jongeren gewenst. Niet alleen vanwege hun bijzondere vertrek van de Antillen en aankomst in Nederland, maar ook vanwege de samenloop van omstandigheden variërend van totaal berooid aankomen, het hebben van kleine kinderen, de problematiek van jonge alleenstaande moeders, schulden, hoge verhuismobiliteit, niet ingeschreven staan bij het GBA, woonoverlast door overbewoning en de maatschappelijke gevolgen die daaruit voortvloeien.

De instabiele woonsituatie bemoeilijkt de integratie en vergroot de problemen. Een instabiele woonsituatie en een hoge verhuismobiliteit leidt tot beperkte maatschappelijke binding, bemoeilijkt deelname aan onderwijs en de arbeidsmarkt, creëert een instabiel

opvoedingsklimaat voor kinderen, en verhoogt de kans op schooluitval (WODC, 2008). Het risico om te marginaliseren en/of in de (drugs)criminaliteit verzeild te raken, neemt toe. Een niet onbelangrijk gegeven is dat juist het (woon)gedrag binnen deze risicogroep van jongeren om elkaar op te zoeken als familie en/of vrienden, op het gebied van huisvesting leidt tot overbewoning en illegale kamerverhuur/bewoning en woonoverlast. Omdat een deel van de Antilliaans-Nederlandse jongeren in Nederland geen vaste woon- of verblijfplaats heeft (Komen, 2005), verliezen gemeente, politie en hulpverleningsinstanties ook nog eens het zicht op deze groep.

werden uitgevoerd onder de naam 'Direkshon' (richting/bestemming). Met deze lokale projecten werd tijdelijke huisvesting aangeboden in combinatie met persoonlijke begeleiding en begeleiding richting school of werk. Na afloop van de regeling zijn er 6 projecten via de Bestuurlijke Arrangementen voortgezet en 8 projecten met eigen middelen van de gemeente.

1.2 Experimentele stimuleringsregeling opvang en integratie Antilliaanse jongeren

Om het integratieproces van Antilliaans-Nederlandse risicjongeren in Nederland te bevorderen, was van mei 2002 tot en met december 2006 de 'Experimentele stimuleringsregeling opvang en integratie Antilliaanse jongeren' van kracht. De gemeenten konden een beroep doen op deze regeling en subsidie ontvangen voor het opzetten van woon- werk- en leerprojecten voor kansarme Antilliaans-Nederlandse jongeren. Op basis van deze regeling zijn er in 14 gemeenten in totaal 18 projecten opgezet. De projecten

Huisvestingscijfers

Nieuwkomers

In 2009 woonden er in Nederland 134.774 inwoners afkomstig van de Nederlandse Antillen en Aruba (CBS, 2011). Onder dit aantal vallen 4.040 Antilliaanse en Arubaanse nieuwkomers in de leeftijd van 15-25 jaar (2009). Dit ten opzichte van 4.273 nieuwkomers in 2003 (CBS, 2011).

Inschrijving Gemeentelijke Basis Administratie

Het Actualisatieonderzoek Schatting aantal in Nederland verblijvende Antilliaanse Nederlanders die niet ingeschreven zijn in de GBA (november 2009) komt tot de conclusie dat het meevalt met de hoeveelheid niet in het GBA ingeschreven Antilliaanse-Nederlanders. Slechts 1,3% van de Antillianen in Nederland staat niet ingeschreven in de GBA: 1.023 in totaal (IOPS-Utrecht, 2009). In 2003 werd het aantal Antillianen dat niet geregistreerd stond in de GBA nog geschat op 11.800. Dat is 13 procent van alle Antillianen in Nederland. Het verschil ligt in het feit dat destijds de aangehouden 'bolletjesslikkers' uit de Nederlandse Antillen en Antilliaanse Nederlanders die kort naar Nederland kwamen voor vakantie of familiebezoek werden meegerekend als zijnde 'in Nederland verblijvende niet-GBA geregistreerde Antillianen' (IOPS-Utrecht, 9: 2009).

1.3 Subdoelgroepen binnen de groep

Binnen de groep Antilliaans-Nederlandse jongeren zijn grote verschillen. We maken hier onderscheid tussen de volgende subdoelgroepen:

- Kansarme jongeren (oud- en nieuwkomers)
- (Ex-)gedetineerden
- Jonge moeders
- Harde kern criminele jongeren
- Studenten.

Al deze subgroepen – met uitzondering van de studentenpopulatie die onder de hoede valt van de SSC (Stichting Studiefinanciering Curaçao) - worden geconfronteerd met het feit dat ze problemen ervaren bij het vinden en behouden van woonruimte in de stad waar ze aankomen in Nederland. In de komende paragrafen gaan we nader op deze groepen in.

1.3.1 Kansarme jongeren (oud- en nieuwkomers)

Sinds 1995 gaat het bij de komst van Antilliaanse Nederlanders vooral om verhuisbewegingen vanuit economische beweegredenen. Nederland wordt gezien als het land van de mogelijkheden voor het opbouwen van een betere toekomst. Een groot deel is afkomstig uit problematische wijken met veel criminaliteit en elementen van een armoedecultuur (Van Hulst & Bos, 1993;

Van Wijk et al., 2003). Het lage opleidingsniveau en de geringe arbeidservaring spelen deze groep parten in hun zoektocht naar werk en een woning in Nederland (Taskforce Antilliaanse Nederlanders, 2008).

Achterstanden en lage kansen op een eigen woning

Door hun sociaal-culturele achterstand (ten opzichte van de Nederlandse cultuur), zoals het niet spreken van de taal en het niet kunnen vinden van hun weg in Nederland, weten de jongeren de juiste (hulpverlenings)instanties niet te vinden. Daarbij komt dat zij vanwege hun taalachterstand de in te vullen formulieren vaak niet goed begrijpen. Mede als gevolg van hun beperkte kansen op het vinden van regulier werk en een eigen woning is de schuldenproblematiek onder kansarme jongeren die kort in Nederland zijn hoog (Bovenkerk, 2001). Veel jongeren hebben na de migratie zowel in de Nederlandse samenleving als in de eigen familie en gemeenschap nauwelijks bronnen om op terug te vallen (WODC, 2008). En daarbij helpt de overspannen woningmarkt in de Nederlandse steden niet om eigenstandig een woning te vinden.

Verdere huisvestingsproblematiek

De mobiliteit onder deze jongeren is zoals we hebben gezien hoog; velen verhuizen voortdurend van de ene naar de andere tijdelijke verblijfplaats. De jongeren zoeken (tijdelijk) hulp in eigen

kring of gaan zwerven door het land (Taskforce Antilliaanse Nederlanders, 2008). Daarnaast wordt veel gependeld tussen Nederland en de Antillen (Steketee et al., 2003). Met als gevolg dat zij ook nog eens buiten het gezichtsveld van reguliere instanties blijven. Anderen krijgen het eenvoudigweg niet voor elkaar om zelfstandig een woning te vinden. Ze blijven aangewezen op familie en vrienden die vanwege een mogelijke korting op hun uitkering er de voorkeur aangeven dat zij zich niet op hun adres inschrijven. Weer anderen komen op de bonnefooi naar Nederland zonder zich uit te schrijven op Curaçao en keren uiteindelijk niet meer terug naar de Antillen. Zonder bewijs van uitschrijving op de Antillen, geen inschrijving bij de Gemeentelijke Basisadministratie in Nederland (Van San, 2007).

Zie Handreikingen: 3.1 t/m 3.5

Casus: Andy

Achtergrond

Andy is 21 jaar en woonde in de Curaçaose wijk Seru Fortuna. Hij heeft op Curaçao voortijdig zijn school verlaten en hij heeft nooit een baan gehad. Hij heeft dus geen enkele werkervaring opgebouwd. Om bij te verdienen handelde hij op het eiland in drugs en hoeselde hij regelmatig. Een jaar geleden besloot Andy zijn leven te willen beteren. Van de ene op de andere dag vertrok hij op de bonnefooi en zonder zich op Curaçao uit te schrijven naar het 'beloofde land', Nederland.

In Nederland

Eenmaal in Nederland wist Andy niet wat hem te wachten stond. Hij dacht wel even een baan en een woning te vinden, maar dat bleek anders. De zakelijke mentaliteit in Nederland en de bureaucratie die gepaard gaat met het vinden van een baan en woning werden Andy al snel te veel. Daarnaast begreep hij niet wat er tegen hem gezegd werd en wat er op de in te vullen formulieren stond. Hij is opgegroeid met het Papiaments als voertaal en niet met het Nederlands. Andy kon tijdelijk bij

zijn nicht (de dochter van een tante) in huis wonen, maar na ruzie vertrok hij daar al na een aantal weken. Door het niet hebben van een startkwalificatie en werkervaring kon hij geen baan vinden. Hij had geen inkomen en het lukte hem ook niet aan een huis te komen. Hij leefde een zwervend bestaan en om bij te verdienen verviel Andy weer in zijn oude gedrag: hosselen en handelen in drugs. Doordat hij geen vaste verblijfplaats had en zich niet ingeschreven had in het GBA bleef hij eveneens buiten het gezichtsveld van reguliere instanties.

Hulp van Direkshon

Uiteindelijk kwam Andy via een vriend bij Direkshon. In een stevige intake werden forse afspraken met hem gemaakt over scholing & werk en deelname aan trainingen, gericht op zelfstandig wonen en zelfredzaamheid. Hij kon er terecht. Andy kreeg na goed gedrag en het nakomen van zijn afspraken via Direkshon een woning toegewezen en hij heeft inmiddels een inburgeringstraject gevolgd. Andy zit nu anderhalf jaar in het Direkshon-traject en hij heeft een baan. Het ziet er naar uit dat hij binnenkort zelfstandig kan wonen en zelfvoorzienend zal zijn.

Praktijkvoorbeeld:
Direkshon Tilburg voor kansarme
Antilliaans-Nederlandse jongeren

In het kort

Direkshon Tilburg is een project van Traverse, organisatie voor maatschappelijke opvang Midden- Brabant. Het doel is om Antilliaans-Nederlandse risicjongeren tussen 16 en 25 jaar te ondersteunen. De belangrijkste doelstelling van Direkshon is: 'Het creëren van voorwaarden waaronder de deelnemers zelfstandig of een zo zelfstandig mogelijk bestaan kunnen opbouwen waarin zij verantwoord omgaan met de uitdagingen die zij op hun pad tegenkomen.'

Opzet

Direkshon is in 2003 gestart. In eerste instantie werden alleen reguliere woonbegeleidingsplekken geboden, aan risicjongeren die moeite hebben om hun weg te

vinden in de Nederlandse en Tilburgse samenleving te vinden. De jongeren krijgen in deze vorm wekelijks vier uur begeleiding. Deze werkwijze was echter niet geschikt voor jongeren die de verantwoordelijkheid van zelfstandig wonen niet kunnen dragen. Daarom is besloten het project uit te breiden naar een 24-uursopvang.

Werkwijze

Traverse verzorgt de woonbegeleiding en de coaching van de jongeren. De gemeente Tilburg is verantwoordelijk voor de intake van de jongeren en de huisvesting. De huisvesting vindt verspreid over Tilburg plaats in woningen die door de woningcorporatie beschikbaar zijn gesteld. Hiermee wordt deze doelgroep geholpen aan tijdelijke woonruimte met een begeleidingsplan voor zijn of haar toekomst. De voorwaarde is dat zij verplicht een inburgeringstraject en/of scholing volgen.

1.3.2 (ex-)Gedetineerden

Tijdens de themasessie over huisvesting kwam het onderwerp nazorg aan (ex-)gedetineerden expliciet aan de orde. De nazorg blijkt voor de groep van ex-gedetineerde Antilliaans-Nederlandse jongeren niet altijd even goed geregeld te zijn. Een aantal Antilliaans-Nederlandse ex-gedetineerden hebben na detentie nog steeds geen huis, of zijn dit tijdens hun detentie kwijt geraakt. Ze hebben vaak geen middelen van bestaan meer (Taskforce Antilliaanse Nederlanders, 2008). Dit is overigens geen specifiek Antilliaans probleem maar een algemeen knelpunt na detentie. Het risico dat zij direct na detentie terug vallen in het oude patroon van rondzwerven en crimineel gedrag is dan ook groot.

Kenmerken van de groep

Antilliaans-Nederlandse (ex-)gedetineerden kampen regelmatig met meervoudige problematiek, waar ze overigens ook al mee geconfronteerd werden voor hun detentie. Deze subdoelgroep heeft als kenmerken een sociaal-economische achterstand, een laag opleidingsniveau, langdurig werkloosheid voorafgaand aan de detentie, schuldenproblematiek, terugkerende verslavingsproblematiek en in sommige gevallen ook (ernstige) psychische problemen (Netburg, 1996).

Conclusies uit de themasessie

Tijdens de themasessie 'huisvesting' kwamen genoemde factoren als ontbrekende schakel in de nazorg aan de orde. Bovendien werd nog eens nadrukkelijk gewezen op de 'verloren tijd' gedurende de detentie die niet wordt gebruikt om de deze doelgroep een stap in de goede richting te laten zetten, met uitzicht op een betere toekomst na de detentie. Juist de tijd in detentie zou gebruikt kunnen worden voor het bijspijkeren van de taal, het opstellen van een schuldhulpverleningstraject, of het afkicken van een verslaving. Steeds werd aangegeven dat daarbij het hebben van stabiliteit van huisvesting een factor van belang is.

Case: Everon

Achtergrond

Everon is 22 jaar. Hij is sinds zijn 14e bekend met hulpverlening en politie. Na omzwervingen bij familie is hij via een particuliere verhuurder aan een woning gekomen. Hij gaat niet naar school en heeft geen baan. Zijn huur betaalt hij met geld dat hij verdient als drugsrunner.

Start criminele loopbaan en detentie

Everon wil graag stoer zijn, respect afdwingen en in een grote auto rijden. In werkelijkheid staat hij onderaan in de hiërarchie van de groep. Hij heeft enorme schulden en is niet in staat een zinnige dagbesteding te onderhouden. Om rond te komen is hij drugsrunner. Hij heeft geen

zelfstandig gebied. De politie houdt de groep waar hij toebehoort al enige tijd in de gaten. Afgelopen zomer is hij bij een grote politiecontrole opgepakt. Na controle van zijn woning bleek er een grote hoeveelheid harddrugs en een wapen in zijn woning te liggen. Everon heeft hiervoor vier maanden vastgezeten in een penitentiële inrichting. Dit had tot gevolg dat hij geen inkomsten meer vergaarde, waardoor hij zijn huur niet langer kon betalen en uiteindelijk zijn woning verloor.

Na de detentie

In november is Everon vrijgekomen. Via de reclassering is hij terechtgekomen in een na-detentie-huis. Hij woont daar en wordt intensief begeleid, zodat hij een plek in de samenleving kan vinden.

Praktijkvoorbeeld: na-detentie-huis

In april 2007 is in Tilburg een terugkeervoorziening na detentie in het leven geroepen. Na-detentie-huis De Sluis is een centrum waar ex-gedeteneerden en/of risicjongeren een perspectief op een ander leven geboden wordt.

Opzet

Terugkeervoorziening De Sluis is een begeleid wonen project voor maximaal vijftien jongeren van 16-23 jaar uit Tilburg, die met politie en justitie in aanraking zijn geweest en na hun detentie terugkeren naar Tilburg. Zij worden hier intensief (24 uur per dag) begeleid om hun plek in de samenleving weer te vinden. Zij worden geholpen bij het vinden van school/werk, het omgaan met financiën, vrijetijdsbesteding, contact met familie en vrienden en ze leren zelfstandig wonen. De begeleiding is niet vrijblijvend. Van elke jongere wordt motivatie gevraagd om zijn leven op een positieve wijze op te bouwen. De jongere is verplicht een dagbesteding (school/werk) te hebben. De Sluis heeft een teammana-

ger, die eindverantwoordelijk is voor de dagelijkse gang van zaken.

Partners

Aan de totstandkoming van Terugkeervoorziening De Sluis werken diverse partners mee: Justitiële Jeugdinrichting (JJ) Den Hey-Acker, Leger des Heils (Jeugdzorg en Reclassering Zuid Oost), het Openbaar Ministerie, parket Breda, Regionale Instelling voor Beschermd Wonen Midden-Brabant (RIBW MB) en Bureau Jeugdzorg, met steun van de Provincie Noord-Brabant. De gemeente Tilburg is de opdrachtgever, de RIBW MB is uitvoerder en tevens eindverantwoordelijke voor de voorziening. Deze heeft in de regio veel expertise in begeleid wonen en zelfstandigheidstraining. Woningcorporatie Wonen-Breburg is eigenaar van de beoogde locatie. Er is nauwe samenwerking met het onderwijsproject Crossroads voor scholing, onderwijs en dagbesteding.

Zie Handreikingen: Samenwerking en de corporatie (3.4), integrale hulpverlening (3.5).

1.3.3 Jonge alleenstaande moeders

Een aanzienlijk deel van de Antilliaans-Nederlandse jonge moeders en éénoudergezinnen leeft in marginale omstandigheden (WWI, 2010). De jonge moeders hebben te maken met sociaal-economische problematiek. Zij kampen met problemen op het gebied van volksgezondheid, welzijn, onderwijs, schuldenproblematiek en criminaliteit (WWI, 2010). Het ontbreken van een opleiding en werk leidt tot financiële problemen wat weer een verhoogd risico met zich meebrengt op de woningmarkt: geen inkomen, geen huurbetalingen mogelijk en dus geen woning. Het vinden van geschikte huisvesting is dan ook veelal een probleem.

Leeftijdsgrenzen zorgen voor problematiek

Als jonge moeder onder de achttien jaar heb je geen recht op een uitkering en ook inschrijving bij een woningstichting kan pas vanaf je achttiende. Het verkrijgen van een urgentieverklaring is er gezien de grote druk op de bestaande woningmarkt bepaald niet gemakkelijker op geworden. Ook daar geldt een minimale leeftijd van 18 jaar en mocht je buiten je eigen schuld in een noodsituatie terecht zijn gekomen, wordt geëist dat je al enige tijd ingeschreven staat in de desbetreffende gemeente (Woonbron, 2011).

Dit levert niet alleen problemen op voor de moeders, maar ook voor de ontwikkeling van hun kinderen. De kinderen

groeien op in een instabiele leefsituatie en de moeder schiet veelal tekort in de opvoeding. De kinderen lopen vervolgens een verhoogd risico op marginalisering (voortijdig schoolverlaten, werkeloosheid, schuldenproblematiek etc.) en op jonge leeftijd in aanraking te komen met criminaliteit (NiNsee, 2006).

Verklaring voor hoog aantal tienerzwangerschappen

Een verklaring voor het hoge aantal tienerzwangerschappen onder Antilliaans-Nederlandse vrouwen is de manier waarop in de gemeenschap met relatievorming wordt omgegaan (zie wegwijzer Antilliaans-Nederlandse jonge moeders in beeld, 2010). Er wordt ook wel gesproken van een Antilliaans-Nederlandse moeder - en machocultuur. Deze schrijft voor dat mannen stoer moeten zijn - door het hebben van wisselende partners - terwijl vrouwen aanzien verwerven door het krijgen en hebben van kinderen (Frouws & Hollander, 2009).

Uit onderzoek van de Universiteit van de Antillen (2010) blijkt dat bij vrouwen tussen de 12 en 20 jaar zwangerschap niet afgewezen wordt en soms zelfs gezien wordt als een lutsbestemming. Het hebben van een kind wordt door Antilliaans-Nederlandse meiden met weinig toekomstperspectief gezien als een werkend alternatief. Het geeft het leven focus en een doel.

Het schrikbeeld van uithuisplaatsing

Bovengenoemde sociaal-economische problematiek, het afglijden van moeder naar de criminaliteit en daarnaast een gebrek aan adequate huisvesting kan uiteindelijk tot uithuisplaatsing van de kinderen tot gevolg hebben. En dat is voor deze jonge moeder het schrikbeeld waar ze alles voor doet om dat te voorkomen. Het komt veelvuldig voor dat de drempel om hulp te zoeken hoog is. Ze zijn niet gewend om zich tot instanties te wenden, omdat zij hun 'vuile was niet buiten willen hangen'. Bovendien weten ze veelal niet waar zij hulp kunnen vinden (Wegwijzer Antilliaans-Nederlandse jonge moeders in beeld, 2010). Sommige jonge moeders belanden hierdoor voor langere tijd in de crisisopvang.

Casus: Laica

Achtergrond

Laica is 17 jaar en heeft twee kinderen. In beide gevallen met een andere vader en in beide gevallen is de vader voor de opvoeding niet in beeld. Door haar zwangerschap heeft Laica vroegtijdig haar school verlaten. Doordat zij geen startkwalificatie heeft behaald, kan zij geen baan vinden. Laica bestelt veelvuldig kleding via internet, maar kan deze niet betalen. Door verscheidene openstaande rekeningen heeft zij hoog oplopende schulden.

Uit huis vertrokken

Tot voor kort woonde Laica bij haar moeder, maar door de omstandigheden thuis en haar twee drukke kinderen is zij uit huis gegaan. Zij heeft als minderjarige geen recht op een uitkering en inschrijven bij een woningstichting kan ook niet. Momenteel leeft zij een zwervend bestaan en logeert zij met haar twee kinderen bij vrienden en familie. Inmiddels is door het consultatiebureau de jeugdzorg ingeschakeld.

Op zoek naar hulpverlening

Door gebrek aan stabiliteit in haar leven dreigen haar kinderen van Laica afgenomen te worden. Ze heeft wel geprobeerd hulp te zoeken, maar wist niet waar ze de juiste hulp kon krijgen. Voor haar gevoel werd ze van het kastje

naar de muur gestuurd en ze zat met haar handen in het haar. Uiteindelijk is zij gestopt met het zoeken van hulp. Gelukkig treft zij een bekende aan die haar doorverwijst naar Centro di Mama, opvangcentrum voor jonge moeders. In het opvangcentrum wordt zij met open armen ontvangen. Na daar tot rust gekomen te zijn, is zij door hen doorverwezen naar een Foyer. Zij en haar kinderen komen uiteindelijk terecht in de Foyer Dordrecht. Hier werd zij gestimuleerd haar startkwalificatie te behalen en is zij in contact gebracht met werkgevers. Verder kreeg ze hulp bij het aanpakken van haar schuldenproblematiek, het opvoeden van haar kinderen en werd ze gecoached in het opbouwen van een goed dagritme.

Situatie nu

Inmiddels wonen Laica en haar kinderen zelfstandig, heeft zij haar startkwalificatie behaald en heeft ze een baan.

Zie Handreikingen: Taal (3.3),
Samenwerking en de corporatie (3.4);
Integrale hulpverlening (3.5)

**Leestip: Wegwijzer Antilliaans-
Nederlandse jonge moeders in beeld:
wegwijzer voor en door gemeenten.**

Praktijkvoorbeeld: Foyer en Kamers met kansen Dordrecht

Achtergrond

Begin jaren negentig importeerde de Stuurgroep Experimentele Volkshuisvesting (SEV) het concept van de Foyers des jeunes travailleurs ('thuis voor jonge werkers') uit Frankrijk, 'Foyers' genaamd in Groot-Brittannië. Doel is om jongeren met meer dan alleen een huisvestingsprobleem een perspectief te bieden op zelfstandig wonen, met een baan of opleiding (Langenberg, 2006).

Opzet en partners

Foyers zijn complexen die een combinatie van wonen, begeleiding en andere daarmee samenhangende voorzieningen aanbieden op één locatie (Langenberg, 2006). Doel is om de jongeren perspectief te bieden op zelfstandig wonen, werk of een opleiding. Dit wordt gerealiseerd door het huurcontract te koppelen aan een verplicht begeleidingsaanbod (Langenberg, 2006). In een Foyer werken de gemeente, de woningcorporatie, instellingen voor zorg, welzijn of reclassering, onderwijsinstellingen en het lokale bedrijfsleven met elkaar samen. De bewonersgroep van een Foyer kan bestaan uit cliënten van de begeleidende organisaties, of uit een 'magic mix' van zoveel mogelijk verschillende jongeren (dus ook jongeren zonder problemen), die elkaar kunnen stimuleren (Horjus & partners, 2006).

Situatie in Dordrecht

Specifiek voor de Foyer in Dordrecht is de situering in een voormalige achterstandswijk in acht (portiek) flatgebouwen van vier woonlagen, verdeeld over twee straten. Foyerbewoners en buurtbewoners wonen min of meer door elkaar. In deze foyer wonen jongeren van verschillende herkomst gezamenlijk en tegelijkertijd op zichzelf. Door de 'magic mix' van meisjes en jongens, allochtonen en autochtonen, studenten en werkenden ontstaat hier een lokale afspiegeling van de maatschappij (KMK, 2011). De bewoners trekken zich aan elkaar op. In de begeleiding zijn 'korte lijnen', waardoor direct actie wordt ondernomen bij voorvallen. Ook de samenwerkingspartners bevinden zich in deze Foyer en dus dicht bij de bewoners (KMK, 2011). Jongeren krijgen hier de kans zaken weer op een rijtje te krijgen, zodat ze uiteindelijk kunnen doorstromen naar een hoger niveau met scholing of huisvesting (KMK, 2011).

1.3.4 Harde kern (criminele) jongeren

Een gedeelte van de doelgroep kansarme jongeren kan gecategoriseerd worden onder de benaming 'harde kern (criminele) jongeren'. Ook van deze jongeren is bekend dat zijn in Nederland een zwervend bestaan leiden en van stad naar stad trekken. Zij verplaatsen zich niet alleen tussen Nederland, andere Europese landen en de Antillen, maar zijn ook binnen de Nederlandse grenzen mobiel. Op landelijk niveau zijn en worden allerlei opsporingsmiddelen ingezet om deze groep harde kern jongeren in beeld te krijgen en in beeld te houden.

Kenmerken van de groep

Onderzoek (Wijk et al, 2003) wijst uit dat verschillende Nederlandse steden verschillende strategische en tactische functies hebben voor deze groep. Binnen de groep wordt informatie uitgewisseld over steden die niet wordt bevestigd door politie of justitie, maar blijkbaar voor deze groep van harde kern zo ervaren wordt. Drugshandel, dealen, transport, wapens en andere vormen van criminaliteit wordt door deze groep niet geschuwd. Deze groep schrijft zich niet uit op de Antillen en schrijft zich niet in Nederland in. Dit om zo zoveel mogelijk uit het zicht te blijven bij de autoriteiten zoals politie en justitie. Uit politiecijfers is gebleken dat een klein deel van deze jongeren er bewust voor kiest zich vanwege criminele overwegingen niet in

te schrijven en zo proberen zij de kans op aanhouding door de politie te verkleinen (Van San, 2007). Dit betreft een groep die niet geholpen kan of wil worden.

Beperkte mogelijkheden voor beleid

De invloed van de gemeenten en hulpverleningstrajecten is beperkt. Deze groep valt niet onder de beïnvloedsfeer van gemeenten en reguliere (zorg) instellingen. Voor de overige groepen van Antilliaans-Nederlandse jongeren is het van belang bij deze groepering uit de buurt te blijven. Men is altijd op zoek naar die jongeren en meiden die zich net even willen bewijzen en als meeloper kwetsbaar zijn en onder invloed kunnen komen van de criminele jongeren. Dat moet zien te worden voorkomen. Alleen stevig repressief optreden door politie en justitie kan ervoor zorgen dat deze jongeren een dak boven hun hoofd krijgen, door middel van detentie.

Zie Handreiking: [Kennen en herkend worden \(3.2\)](#)

1.3.5 Studenten

Studenten vallen niet onder de categorie risicojongeren en komen over het algemeen redelijk goed voorbereid naar Nederland. Dit geldt niet voor alle studenten. Binnen de groep studenten bestaat een grote differentiatie, net als onder autochtone studenten. Het feit dat deze jongeren naar Nederland komen om

te studeren, is geen simpele garantie dat zij voldoende zelfredzaam zijn in Nederland. Wanneer de studenten via SSC naar Nederland komen, zijn zij over het algemeen goed voorbereid. Er wordt gezorgd voor voldoende coaches, er is huisvesting geregeld en de inschrijving aan de onderwijsinstelling is op orde. Deze doelgroep is voor de Antillianengemeenten dan ook niet de groep van jongeren waar het Antillianenbeleid zich binnen de steden op richt.

Problemen bij studenten

Toch kunnen zich specifieke problemen voordoen. Een voorbeeld is dat zij voor het verkrijgen van een studiebeurs en studiefinanciering moeten aantonen dat er iets gewijzigd is in de ouderlijke bijdrage (bijvoorbeeld dat die bijdrage wegvalt). Maar wanneer een ouder onvindbaar is (het adres van de ouders wordt bijvoorbeeld niet doorgegeven als zij nog op Curaçao verblijven), is dat lastig aan te tonen. Dit kan leiden tot financiële problemen, wat weer kan leiden tot problemen met huisvesting, schooluitval en verder afglijden.

Zie Handreiking: Een goede voorbereiding is het halve werk (3.1)

Case: Allison

Achtergrond

Allison is 25 jaar en woonachtig in de Curaçaose wijk Buena Vista. Hij reist regelmatig heen en weer van Curaçao naar Nederland om drugs te smokkelen en drugsdeals te sluiten. Allison heeft zich expres niet ingeschreven in de Nederlandse GBA of uitgeschreven op Curaçao. Hierdoor blijft hij uit het zicht van de autoriteiten en is de kans op aanhouding door de politie verkleind.

Mogelijkheden van de lokale politie, de marechaussee en justitie

De politie is op de hoogte van de activiteiten van de groep waartoe Allison behoort, maar krijgt door hun mobiliteit en wijze van reizen (via andere vliegvelden, Europa, etc) weinig tot geen grip op de situatie en de groep. Het enige wat de lokale politie kan doen, is de jongeren in de gaten houden en oppakken zodra ze in zicht komen. Politie, marechaussee en justitie (bodyscan, 100% controle) werken nauw samen om de patronen in beeld te krijgen en tot arrestatie over te kunnen gaan.

2.

Handreikingen voor beleidsmakers en professionals

De huisvestingsproblematiek, zo bleek ook tijdens de themasessie, kan op verschillende manieren ondervangen worden. Dit hoofdstuk geeft hier handreikingen voor, toegespitst op de genoemde subdoelgroepen en hun specifieke problematiek.

2.1 Meer en betere voorlichting

Subdoelgroepen:

- Kansarme jongeren (oud- en nieuwkomers)
- Studenten

Moeilijk bereikbare jongeren

Met name onder de doelgroep kansarme jongeren speelt dat zij onvoorbereid en zonder huisvestingsmogelijkheden naar Nederland komen. Deze jongeren vertrekken naar Nederland zonder concrete plannen voor studie of werk. Zij willen weg uit de omgeving, weg van de ouders, familie, sociale druk. Deze groep bedenkt vaak pas kort van tevoren dat ze willen vertrekken. Nederland is altijd bereikbaar met een ticket, drie vluchten per dag en een logeeraadres bij familie. Veel van deze jongeren besluiten vrij impulsief te vertrekken, dus een voorbereidingstraject vlak voor vertrek naar Nederland zal geen impact hebben. Ook zijn ze moeilijk bereikbaar voor instanties, omdat ze veelal niet meer op school zitten, niet werken en nog thuis wonen.

Betere voorlichting op de Antillen; samenwerking met gemeenten

Voor de groep jongeren die nog wel bereikbaar is en naar Nederland wil migreren, zou op de Antillen meer voorlichting moeten worden gegeven, om zo een realistisch beeld te creëren en het beeld van 'Nederland als het land waar alles voor hen wordt geregeld' te doorbreken. Hiervoor is de samenwerking tussen gemeenten en met name Curaçao een van de opties. Voor de BES eilanden (Bonaire, Sint Eustatius, Saba) geldt nu ze tot bijzonder openbaar lichaam als gemeenten kunnen worden gezien, dat er met de vertegenwoordigers daar nu echt tot afspraken gekomen kan worden.

Onderwijs en Jongeren-samenwerkingsprogramma

In het kader van de samenwerking tussen Nederland, Curaçao, Sint Maarten en de bovengenoemde drie bijzondere gemeenten van Nederland wordt het Onderwijs en Jongerensamenwerkingsprogramma (OJSP) 2008-2012 uitgevoerd. Van dit programma maakt de Sociale Vormingsplicht (SVP) deel uit. De SVP is bedoeld om jeugdigen die voortijdig het onderwijs hebben verlaten alsnog kansen te bieden zich voor de arbeidsmarkt te kwalificeren. De jongeren die hebben deelgenomen aan de SVP kunnen hun eigen zaken regelen, een sollicitatiegesprek voeren en meedoen in de samenleving. Dit is belangrijk voor henzelf maar ook voor de maatschappij.

De Nederlandse regering ondersteunt – mede in het kader van de aanpak Antilliaans -Nederlandse risicjongeren in Nederland - de uitvoering van de sociale vormingsplicht met een financiële bijdrage. In november 2010 zijn de resultaten van de monitor van het OJSP aan de Tweede Kamer aangeboden. Uit deze resultaten blijkt dat het nog niet zo eenvoudig is om een duidelijke relatie te leggen tussen de uitgevoerde activiteiten, de daarmee behaalde resultaten en de uiteindelijke effecten voor de jongeren.

Op de Antillen in kunnen schrijven voor een woning in Nederland

Een andere mogelijkheid om de huisvestingsproblemen te ondervangen, is dat aanstaande migranten zich op Curaçao kunnen inschrijven voor een woning bij de grotere corporaties in Nederland. Op deze manier is de voorbereiding op het verkrijgen van woonruimte bij aankomst in Nederland in gang gezet. Voor studenten wordt zoals genoemd het een en ander duidelijk geregeld door de Stichting Studiefinanciering Curaçao (SSC). Een deel van de studenten maakt hier gebruik van.

2.2 Mobiliteit en de landelijke Verwijsindex Risicjongeren

Subdoelgroepen:

- Kansarme jongeren (oud- en nieuwkomers)
- Harde kern criminele jongeren

- (Jonge) alleenstaande moeders
- (Ex-)gedetineerden

De VIR

Risicjongeren die in zorgtrajecten zitten breken door verhuizingen hun trajecten af. De landelijke Verwijsindex Risicjongeren (VIR) is een signalerings-systeem dat gezien kan worden als een hulpmiddel om jongeren te signaleren en te weten in welk traject ze zitten. De VIR is een landelijk dekkend signalerings-systeem. Hulpverleners weten daardoor sneller of een kind ook bekend is bij een collega, zodat zij kunnen overleggen over de beste aanpak. Zorg richting betrokken jongeren is veelal gemeentegrensoverschrijdend. De verwijsindex biedt hierbij uitkomst. Het voorkomt dat organisaties onwetend langs elkaar heen werken en onvoldoende informatie uitwisselen. Ook verhuizingen die zijn doorgevoerd in de gemeentelijke basisadministratie worden gemeld aan de verwijsindex (Rijksoverheid, 2010).

Gebruik van de VIR door gemeenten en instellingen

Om zicht te krijgen in de verhuismobiliteit en de hulpverlening van de Antilliaans-Nederlandse risicjongeren is het van belang dat zowel door de gemeente als door de betrokken instellingen actief gebruik wordt gemaakt van de VIR. Daarbij is het niet alleen van belang dat er inzicht is in de hulpverlening, maar ook in de problematiek waar de doelgroepen kansarmen, (ex-)

gedetineerde en jonge moeders mee te kampen hebben.

2.3 Aanpakken van de taalproblematiek

Subdoelgroepen:

- Kansarme jongeren (oud- en nieuwkomers)
- (Jonge) alleenstaande ouders

De rol van het Papiaments

Marcha en Verweel (2000) stellen dat de beheersing van het Papiaments op Aruba, Bonaire en Curaçao een hulpmiddel is om Makamba's (blanke Nederlanders) en andere vreemdelingen in te delen. Het niet willen beheersen van het Papiaments geeft blijk van het niet willen aannemen van de Antilliaanse cultuur. Wie de taal niet spreekt zal nooit een Yu di Korsou (behoren tot de kern van de bevolking) zijn (Marcha & Verweel, 2003). Het Nederlands fungeert voor de meeste als tweede taal. Het Nederlandse woordgebruik wordt bedachtzaam gehanteerd. Woorden worden vanuit het Papiaments (en vice versa) letterlijk vertaald naar het Nederlands, waardoor de Nederlandse woorden niet altijd inhoud geven aan de bedoelingen en gevoelens van de Antillaans-Nederlandse jongeren (Marcha & Verweel, 2003).

Rekening houden met slechte beheersing van het Nederlands

De gebrekkige beheersing van de Nederlandse taal vormt vooral in het

dagelijkse leven, maar ook bij het volgen van onderwijs en het solliciteren naar een baan een belemmering. Veel Antilliaanse nieuwkomers zijn de Nederlandse taal niet of onvoldoende machtig (Ferwerda, van Wijk & Arts, 2008). Het misverstand dat Antillianen het Nederlands doorgaans goed beheersen is diepgeworteld en heeft ertoe geleid dat instellingen niet bedacht zijn op het tegendeel. Zo is er zeer weinig voorlichtingsmateriaal in het Papiaments (Verwey-Jonker instituut, 2003). Daarbij komt dat het voor een nieuwkomer ook lastig is om zijn of haar weg te vinden in de Nederlandse wereld van regels en formulieren (bureaucratie). Het is daarom niet alleen een huisvestingsprobleem. Betere voorlichting over zowel de regelingen als de instellingen in Nederland waar men terecht kan voor hulp en ondersteuning kan de situatie verbeteren.

Regeling vrijwillige inburgering

Ook Antilliaanse Nederlanders kunnen gebruik maken van vrijwillige inburgeringscursussen en vroeg- en voorschoolse educatie, die gemeenten aanbieden. Antilliaanse Nederlanders zijn overigens niet verplicht in te burgeren, omdat zij de Nederlandse nationaliteit bezitten. Via de regeling vrijwillige inburgering kunnen Antilliaanse- en Arubaanse- Nederlanders met een taalachterstand wel een aanbod voor inburgering en taal krijgen van gemeenten (eventueel te koppelen aan andere trajecten zoals toeleiding naar werk of opvoedondersteuning).

2.4 Samenwerking met wooncorporaties

Subdoelgroepen:

- Kansarme jongeren (oud- en nieuwkomers)
- (Jonge) alleenstaande moeders
- (Ex-)gedetineerden

Samenwerkingsvormen met corporaties en andere partners

Om huisvestingsknelpunten op te lossen is het onontbeerlijk om een goede samenwerkingsrelatie te hebben met de in de regio opererende woningbouwcorporaties. Het kiezen voor een projectmatige opzet kan daarbij een goed hulpmiddel zijn. Binnen Direkshon, een Foyer of Kamer met Kansen werken gemeente, woningcorporatie, instellingen voor zorg, welzijn, reclassering, onderwijsinstellingen en het lokale bedrijfsleven intensief met elkaar samen.

Langdurige afspraken maken over woonruimte

In de praktijk is gebleken dat bij succesvolle projecten vrijwel altijd sprake is van een woningcorporatie die structureel woningen beschikbaar stelt. Vervolgens kunnen andere organisaties aan de slag met de (woon)begeleiding en coaching van de bewoners. Samenwerking tussen de verschillende partijen is van essentieel belang voor deze kwetsbare doelgroepen die domweg hun weg niet kunnen vinden als ze in de beginfase van hun wooncarrière niet op weg worden geholpen.

Partijen worden ingezet en aangesproken op zaken waar zij ervaring in hebben. Om een project en samenwerkingsverband te laten slagen is het van belang dat alle partijen op directieniveau achter het project staan en zich hieraan committeren.

2.5 Integrale aanpak van de problematiek

Subdoelgroepen:

- Kansarme jongeren (oud- en nieuwkomers)
- (Jonge) alleenstaande moeders
- (Ex-)gedetineerden

Op basis van de kennis die de afgelopen jaren binnen de Antillianenaanpak van de steden is opgebouwd, is duidelijk geworden dat voor het oplossen van vele knelpunten een integrale aanpak nodig is.

Zorg voor een goede screening om complexe problematiek aan te kunnen pakken

Beleid, uitvoering en de gewenste vormen van hulpverlening dienen afgestemd te worden op de hulpvraag van de specifieke subdoelgroepen binnen de brede groep van Antilliaans-Nederlandse risicojongeren. Het is gebleken dat bij veel jongeren sprake is van complexere en meervoudige problematiek. Screening en een uitgebreide intake voorafgaand aan het traject is daarom van belang om de jongere

(maatwerk) hulp te kunnen verlenen. Voor het slagen van een traject is het belangrijk dat in het voortraject duidelijk en inzichtelijk is om welke (sub)doelgroep het gaat. Een jonge harde crimineel pak je niet aan met de inzet van een vrijwillige coach ten behoeve van huiswerkbegeleiding.

Niet teveel drang en dwang

Bij de aanpak van het huisvestingsprobleem is de vraag: werkt men met de 'harde hand' of de 'zachte kracht'? Het komt voor dat jongeren onder druk worden gezet om deel te nemen aan een hulptraject bijvoorbeeld door de reclassering. De instroom gebeurt dan onder enige 'drang en dwang', wat op zich geen probleem hoeft te zijn. Uit de tussenevaluatie van zowel Direkshon als de evaluatie van Kamers met Kansen blijkt echter dat de uitstroom uit de projecten juist door deze 'dwang' vrij hoog is. Van belang is dat het huisvestingproject enige vrijwilligheid kent zonder dat de opzet en huisregels geweld aan wordt gedaan. Wanneer er in de beleving van de jongeren te veel verplichtingen worden gesteld en te veel drang en dwang wordt gehanteerd, haken ze af.

De voordelen van een 'magic mix'

In Dordrecht hanteert men in de Foyer de zogenaamde 'magic mix' die er op neer komt dat er een gezonde mix van verschillende jongeren (dus ook jongeren zonder problemen, studenten, tijdelijk woningzoekenden) per etage wonen. Er is

nooit sprake dat er één bepaalde groep jongeren de overhand heeft. Op deze manier kunnen de jongeren in een risicofase zich ook nog eens op trekken aan anderen uit de 'peergroep'.

Doorstroom naar een zelfstandige woning is van vitaal belang

Bij het aflopen van een hulpverleningstraject kan tijdige doorstroom naar een zelfstandige woning (door woningbouwcorporaties) niet altijd gegarandeerd worden. Het is van belang dat er duidelijke afspraken gemaakt worden met woningbouwcorporaties, zodat er vanuit de gemeente en/of de uitvoerder van een project de zekerheid bestaat dat de jongere uiteindelijk kan doorstromen naar een zelfstandige woning.

3. Vervolgstappen & inbedding

De projecten en maatregelen die zich specifiek richten op de aanpak van de (woon)problematiek onder de Antilliaans-Nederlandse risicogroep worden momenteel mede gefinancierd uit Rijksmiddelen. Deze Rijksfinanciering is van tijdelijke duur. Na de afbouw van de middelen dragen steden zelf de verantwoordelijkheid voor de financiering van het Antillianenbeleid. Daarmee is ook de voortzetting van deze projecten in het geding, met het risico dat opgedane kennis verloren gaat. Hoe nu verder?

3.1 Kennisbehoud en behoud van good practices

Om de voortzetting van deze projecten en/of het behoud van opgedane kennis te behouden/verankeren is een aantal zaken van belang:

- Kennisoverdracht aan reguliere instellingen zoals jeugdzorg, Centra voor jeugd en gezin, Zorgteams in het onderwijs, maatschappelijk werk, welzijns-werk, onderwijs, corporaties is noodzakelijk. Hiermee bouwen reguliere instellingen specifieke kennis op over in dit geval de Antilliaans-Nederlandse cultuur.
- Ketensamenwerking om het totaalpakket van hulpverlening en huisvesting in de toekomst te blijven garanderen. Verbondenheid bij de partijen is

noodzakelijk. De gemeente heeft hierbij de regie in handen.

- Bevorderen van de kwaliteit en differentiatie/specialisatie ten behoeve van effectief omgaan met cliënten met verschillende (culturele) achtergronden. Reguliere instellingen dienen voor iedereen even goed toegankelijk en ongeacht herkomst of cultuur even effectief te zijn.

3.2 Meten is weten

Om als hulpverlener in te toekomst effectief hulp te verlenen, is het van belang dat er zicht is op de doelgroep en de problematiek die gepaard gaat met de doelgroep: 'Ken je doelgroep en weet wat er aan de hand is.' Vervolgens kan in kaart worden gebracht welke hulp nodig is en waar de behoeften liggen. De volgende stap is het bereiken van de doelgroep en deze vasthouden binnen zorgtrajecten. Goed aansluiten bij de belevingswereld van de doelgroep is een voorwaarde. Kiezen voor een op de doelgroep toegespitste effectieve aanpak en voor professionals die over competenties beschikken om culturele afstanden te overbruggen helpt daarbij, net als het inzetten van intermediairs vanuit de doelgroep.

Om het effect van de hulpverlening te meten, is het belangrijk om vast te stellen wat je wilt meten. Welke indicatoren neem je op en wanneer is zorg effectief?

(Bijvoorbeeld het percentage Antilliaans-Nederlandse risicjongeren dat na afloop van een traject een stabiele situatie heeft.) Verbindt aan de indicatoren doelstellingen, SMART geformuleerd. Dit maakt de doelstellingen meetbaar en resultaten inzichtelijk.

3.3 Samenwerken in de keten

Samenwerking tussen betrokken partijen moet gestimuleerd worden, maar is niet altijd vanzelfsprekend door financiële belangen (wie ontvangt de subsidie), sturingsvraagstukken of verantwoordelijkheidstoedeling en een mogelijk instellingsbelang. Huisvestingsproblematiek is een onderdeel van de multiproblematiek waar Antilliaans-Nederlandse jongeren mee te kampen hebben. Om de multiproblematiek aan te pakken is samenwerking tussen gemeente, hulpverleningsinstanties en woningcorporatie nodig. Daarbij kent iedere bestuurslaag zijn eigen taak en verantwoordelijkheid om een bijdrage te leveren aan het oplossen van de problemen rond de huisvesting van de Antilliaanse-Nederlandse risicjongeren. De verantwoordelijkheid voor huisvesting en de aanpak van knelpunten op dit gebied ligt bij de woningcorporatie. Begeleiding van jongeren hoort thuis bij organisaties die ervaring hebben met het begeleiden van jongeren in moeilijke situaties en die vanuit hun professe werken met (risico)

jongeren. Voor de gemeente ligt de regierol meer voor de hand, zij brengt partijen bij elkaar.

Rol van de gemeente

- Regierol bij het opstellen van woonvisies, woningbouwlocaties, woningvoorraad, bouwen voor de toekomstige vraag, aanpak Krachtwijken, bestemmingsplannen. Gezamenlijk lobbytraject richting Rijk.
- De gemeente beoordeelt uitgevoerde projecten en nieuwe methodieken en voorkomt zo een projectencarrousel die ieder jaar opnieuw begint. Effectieve aanpakken verduurzamen in de reguliere aanpak.
- Controleer ook op wetgeving op het gebied van bestaande wetten zoals Woningwet, anti-kraakwet of verantwoordelijkheidsverhouding met de corporaties, aanpak leegstand kantoren en bedrijventerreinen. Experimenteerruimte op het terrein van tijdelijke huisvestingsmogelijkheden (containerwoningen).

Rol woningcorporaties

De corporaties hebben een maatschappelijke verantwoordelijkheid voor meer differentiatie in het woningaanbod. Het is belangrijk dat er niet alleen geselecteerd wordt op inkomen, maar ook op leeftijd (er is wel studentenhuusvesting, maar geen specifieke jongeren-

huisvesting). Er zijn te weinig units voor jongeren die het nodig hebben (en voor doorstromers). Corporaties kunnen ook afspraken maken met andere partijen, bijvoorbeeld het ROC, aan wie een aantal woningen ter beschikking wordt gesteld voor leerlingen die het nodig hebben. Woningstichting Rochdale doet dit bijvoorbeeld in Amsterdam-Zuid, samen met welzijnsorganisatie Combiwel.

Rol hulpverleningsinstanties

Deze begeleiden jongeren bij huisvesting, dagbesteding, onderwijs en werk. Maar ze hebben ook een verplichting op het gebied van interculturalisatie in de interne organisatie. Zetten nieuwe vormen van integrale casusoverleggen op met betrokken collega instellingen en handelen vanuit een professioneel handelingsperspectief.

Betrekken zelforganisaties/beraden, deskundigen en belangenbehartigers

Het is van belang om zelforganisaties uit de Antillaans-Nederlandse gemeenschap te betrekken bij de aanpak van de problematiek. Zij beschikken vaak over toegang tot, binding met en kennis over de Antillaans-Nederlandse risicjongeren. Voor de werving en selectie van Antillaans-Nederlandse coaches (indien wenselijk), het netwerk om informatie te verspreiden over beleid en hulpverlening binnen de gemeenschap en adviseren in beleid kan het deskundigennetwerk vanuit de Antillaans-Nederlandse gemeenschap beter worden benut.

Taak van de kennisinstututen

- Het verzamelen, verspreiden, valoriseren van kennis, delen van kennis en het toegankelijk maken via bijvoorbeeld websites, themasessies, Community of Practices etc.
- Bevorderen van kennisuitwisseling tussen gemeenten over bijvoorbeeld woonbegeleidingsprojecten voorkomt dat men steeds opnieuw het wiel uitvindt en kostbare tijd, energie en geld verloren gaat.

3.4 Controlevragen voor beleidsmakers en uitvoeringsprofessionals

Onderstaande lijst kan dienen als geheugensteun voor samenwerking en de aanpak van de huisvestingsproblematiek voor zowel beleidsmakers als uitvoeringsprofessionals.

Probleemanalyse

- Wat is het huidig gevoerde beleid en welke aangrijpingspunten voor nieuw beleid kunnen hieruit gedestilleerd worden?
- Welke problemen zijn gesignaleerd?

Formuleren beleidsdoelstelling

- Wat zijn de kernpunten voor het huidige beleid?
- Welke indicatoren zijn van belang?
- Is de doelstelling meetbaar (SMART) geformuleerd?

Bepalen beleidsveld/ beleidsvorming

- Wie behoren er tot de doelgroep?
- Hoe zijn ketenpartners samen te brengen?
- Hoe is een goede samenwerking tussen deze partners te bevorderen?
- Wie heeft de regie en bewaakt de voortgang en op welk bestuurlijk/ ambtelijk niveau?
- Als er afspraken zijn gemaakt, met wie en wat zijn de vervolgacties?
- Wie is de contactpersoon bij de woningcorporatie, hoe frequent is het contact?

Beleidsuitvoering

- Welke samenwerkingspartners zijn er in de uitvoering?
- Welke afspraken worden er gemaakt?
- Wie is de cliënt en wat heeft hij of zij nodig?
- Welke problemen spelen er en hoe hierop in te spelen?
- Is er voldoende rekening gehouden met de achtergrond van de jongere?
- Welke wettelijke mogelijkheden zijn er?

Bronnenlijst

Geraadpleegde bronnen

Bovenkerk, F. (2001) *Transnationale jeugdcriminaliteit uit de Nederlandse Antillen*. In: *Misdaadprofielen*. Pp. 160-196. Amsterdam: Meulenhoff.

Frouws, B. en Hollander, M. (2009): *'Doel(groep) bereikt. Bevordering van de seksuele gezondheid tegen een culturele achtergrond'*. Zoetermeer: Research voor Beleid. 88 p

Hulst, H. van, Bos, J. (1993) *Pan I Respect: Criminaliteit van geïmmigreerde Curaçaose jongeren*. Utrecht: Onderzoeksbureau OKU.

Horjus & partners (2006) *Wonen, wennen, werken, wijzer worden en weer zelfstandig op weg gaan. Evaluatie kamers met kansen 2004-2005*.

IOPS-Utrecht (2009) *Actualisatieonderzoek schatting aantal in Nederland verblijvende Antilliaanse Nederlanders die niet ingeschreven zijn in de GBA. Een 'capture-recapture'-analyse in opdracht van het Ministerie van VROM*. Utrecht: Universiteit van Utrecht

Jansen, J. (2006) *Bepaalde Huisvesting. Een geschiedenis van opvang en huisvesting van immigranten in Nederland, 1945-1995*.

Kamers met kansen

http://www.kamersmetkansen.nl/index_content.php?mgid=1&mid=1

Komen, M. (2005) *Straatkwaad en jeugdcriminaliteit. Naar een algemene of een etnisch-specifieke aanpak?* Het spinhuis: Apeldoorn

Research voor beleid (2005) *Tussenevaluatie direktshon projecten*

SEV (2006) *Evaluatie kamers met kansen 2004-2005*.

SCP (2009) *Goede burens kun je niet kopen*.

SCP, WODC (2009) *Building Inclusion. Housing and integration of ethnic minorities in the Netherlands*.

Taskforce Antilliaanse Nederlanders (2008) *Antilliaanse probleemgroepen in Nederland. Een oplosbaar maatschappelijk vraagstuk*.

Nicis Institute (28 september 2010) *Themasessie Antilliaans-Nederlandse risicojongeren: 'huisvesting'*.

Discussienotitie Verslag

Ninsee (2006) *Participatie = integratie, Emancipatie Antilliaanse en Arubaanse vrouwen.*

Regioplan (2008) *Ex-interim evaluatie sociale vormingsplicht.*

Verwey-Jonker instituut (2003) *Jonge Antilliaanse immigranten en hun voogden. De leefsituatie van Antilliaanse jongeren die met en zonder wettelijk gezag in Nederland verblijven. Utrecht.*

Van San (2007) *verslaafd aan een flitsende levensstijl.* Risbo: Rotterdam.

(2010) *Wegwijzer: Antilliaans-Nederlandse jonge moeders in beeld. Wegwijzer voor en door gemeenten.* Ministerie van WWI.

Wijk, A. van, Bervoets, E., Stol, W. (2003) *'Ik ben geen slechte jongen, ik doe alleen slechte dingen': een inventarisatie van de problemen rond Antillianen in Nijmegen.* Den Haag: Elsevier.

WODC (2008) *Het kennisfundament t.b.v. de aanpak van criminele Marokkaanse jongeren. Deel IVa Aandachtspunten voor preventie van marginalisering van Antillianen.* Den Haag.

Eerder verschenen Wegwijzers

Gezinsmanagers in Marokkaans-Nederlandse gezinnen

Antilliaans-Nederlandse jonge moeders in beeld

Aanpak van Marokkaans-Nederlandse 12-minners

Veiligheidshuizen en de aanpak van
Marokkaans-Nederlandse risicjongeren

Antilliaans-Nederlandse risicjongeren
en de subcultuur van geweld

Dit is een uitgave van:
Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties | Directie Inburgering
en Integratie
Postbus 20011 | 2500 EA Den Haag
www.rijksoverheid.nl

April 2011 | B-7706